

habuerit in posterum fructuum percipiendorum, etiam pro tempore præterito, quo caruit illis. Garc. *ibidem*, Hurtad. d. resol. 13. subresol. 8. Pat. Suar. de lib. 4. cap. 20. n. 15. Trullench d. S. 3. num. 22. Barbosa d. cap. 10. n. 4.

66 Quando Beneficium tenue censeatur ad hunc effectum exonerandi à Divini Officii penso, tradit Sanch. *dub.* 67. Trullench *num.* 13. qui hoc prudentis viri arbitrio relinquit, pro regionis, & locorum diversitate definiendum, & maxime temporis ratio haberi debet; nam Beneficium hodie tenue poterit censei, quod olim pingue putabatur, ut Sanch. animadvertit n. 5. & in Hispania experimento capimus. Sed si multiplex Beneficium aliquis assequatur, recitare omnino tenetur, si simul juncta ad Clerici alimenta sint satis. Pat. Suar. de Religione. tom. 2. lib. 4. de Hor. Canonice. cap. 21. num. 12. Sanch. de cap. 2. dub. 70. Trullench *num.* 16.

### Ibi: Imò & excommunicatum.

67 Beneficiarius excommunicatus, quia fructus non percipit, pensionem solvere non compellitur sed ex illa detrahi debet. Pat. Suar. de censur. disp. 13. sect. 2. num. 24. Didac. Perez in l. 1. vers. Est etiam aliud, tit. 5. lib. 8. Ordin. Gracia cum pluribus de Benefic. part. 1. cap. 5. n. 226. Guttier. Canonice. lib. 1. cap. 1. num. 125. qui sub distinctione resolvit à Garcia, & aliis mox referendis impugnata. Idem dicendum si ex alia quavis causa Beneficiarius fructus non capiat, hi enim cum onere pensionis, quod reale est, cuique cedunt. Marefcot. *variar.* lib. 2. cap. 18. num. 50. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 5. num. 44. Tondut. *question. benefical.* part. 1. cap. 35. num. 13. simili modo in distributionibus tenendum; nam pensionem ex eisdem reservatam exolvere astringuntur interessentes, quibus accrescunt amissa per beneficiarium, qui abfuit, & pensionis onere gravatus est; hic namque cum personaliter non teneatur, sed duntaxat distributionum ratione, illis non perceptis liberatur, nec interessentes plus capere possunt jure accrescendi, quam absens lucraretur & sic deducta pensione. Garcia ex n. 206. Trullench in Decalog. lib. 1. cap. 8. dub. 19. n. 4. & 5.

### Vers. Decimotertio illud.

68 Nulla consuetudine sustineri poterit, quod distributiones lucretur qui cum interfit tempore inchoati Officii Divini, illico recedit à choro. Sanch. *Consil. Moral.* lib. 2. cap. 2. dub. 102. in fine, Bonacin. *disp.* 2. de Hor. Canonice. quest. 5. punct. 6. num. 10. Sandoval. cum aliis de Offic. Ecclesiastic. part. 6. cap. 15. Trullench *dub.* 15. num. 6. Verum ea consuetudo damnanda non est, si Canonicus ex honesta causa egrediatur, veluti ad privatim celebrandum, excipiendas confessiones, aut fociandam Sacramentaliam Eucharistiam. Monet. *sup. part.* 2. cap. 11. n. 52. Barbosa de Canonice. cap. 23. n. 16. & cap. 25. n. 12. Vivian. *sup.* n. 83. An valeat consuetudo, ut qui certis Horis interest, totius diei distributiones participet, ambigitur: de quo Barbosa de *jur. Ecclesiastic.* lib. 3. cap. 18. n. 33. Monet. q. 3. à n. 43. Trullench & Bonacin. *ubi proxime*, Sanch. *dub.* 110. n. 7. Non subsistet consuetudo, ut Canonicus interfrens una hebdomada distributiones pro proxima sequenti percipiat, etfi non assistat. Barbosa cum aliis d. cap. 23. n. 10.

69 Sunt aliqui ultra jam memoratos, quibus concessum est ratione muneris, seu ministerii, ut etfi

non intersint, quotidianas distributiones percipiant, ut Inquisitores contra hereticam pravitatem, Auditores Rotæ, Collector Generalis, & alii Ministri Camere Apostolicæ, absens pro evidenti Ecclesiæ utilitate, & alii, quos recenset Barbosa cap. 24. à princip. & d. cap. 18. n. 37. cum seqq.

Eadem quæ de interessentia ad lucrandum distributiones tradidimus, conveniunt anniversariis ad percipiendas elemosynas, quæ assistentibus distribuuntur, cap. *nuic. de Cleric. non resident. in* 6. Sanch. *dub.* 105. num. 1. Tondut. *sup. cap.* 102. ex n. 5. Barbosa *collect.* de cap. *unic.* num. 23.

### Ad Num. 9.

Omne Ecclesiasticum Beneficium de jure residentiam desiderat ad fructuum acquisitionem, cap. *fin. de rescript. in* 6. Hurtad. de *resident. lib.* 6. resol. 4. numer. 1. Petr. Gregor. de Benefic. cap. 7. Solorzan. de *jur. Indiarum* tom. 2. lib. 2. cap. 25. num. 9. Hojeda de *incompatibil. Beneficior.* cap. 17. num. 24. Marefcot. *variar.* lib. 2. cap. 32. numer. 1. Azor. *Instit. moral.* lib. 10. cap. 4. ad fin. Vivian. *prax. jurispatronat.* lib. 15. cap. 3. num. 96. Garcia cum plurimis de Benefic. part. 3. cap. 2. n. 1. Generali tamen consuetudine obtinuit, ne qui Beneficium simplicibus potiuntur, ad residentiam compellantur Hurtad. & Vivian. *ubi proxime*, Marefcot. *sup. cap.* 1. num. 100. Barbosa *collect.* Concil. *Trid. sess.* 6. de *reformat. cap.* 2. n. 2. Armendariz ad *leg. Navar. lib.* 2. tit. 23. de *resident. num.* 203. Lotter. de *re Beneficior.* lib. 3. quest. 27. numer. 9. Tondut. *question. benefical. part.* 1. cap. 12. num. 7. Pialec. *Prax. Episcop.* part. 2. cap. 3. num. 32. Gonzal. ad *reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. num. 80. Garcia cum aliis num. 3. Sed si ex statuto, aut speciali consuetudine alicujus Ecclesiæ in Beneficium simplicibus personalis residentia exigatur, nisi Beneficiarius teneat fructus non percipiet, Garcia num. 11. Ubi autem beneficium simplex habet annexum aliquod onus intervendi, illud per substitutum idoneum poterit exhiberi. Tondut. *num.* 4. Gonzal. *numer.* 79. Armendar. *num.* 204. Hurtad. *sup. num.* 3. Imò consuetudine introduci poterit, quod etfi Beneficiarius nec per se, nec per alium ministret, fructus acquirat, modo inde Ecclesiæ damnum non inferatur ob ministerii defectum. Hurtad. *num.* 5. Azor. *sup. part.* 2. lib. 7. cap. quest. 1. vers. *Queret aliquis.*

### Ibi: Illud verò pie & caute.

Hæc nostri Præsidis non sunt, sed à Bredero 72 dio addita, secundum quod adnotatur in pagina prima voluminis Variarum, in quibus nulla mentio Tridentini Concilii, cujus decreta nondum in lucem prodierant. Sed de residentia Canonice in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis post Sacrum Concilium copiosè disserunt Barbosa *tract. de Canonice.* cap. 20. Hurtad. *sup. lib.* 5. per tot. Armendar. *ubi proxime*, à num. 8. Garcia *dist.* part. 3. cap. 2. num. 180. cum seqq. & in hoc novo Indiarum orbe stricte prohibetur absentia obtentium Præbendas, D. Fraff. de Regio patron. *Indiar.* cap. 10. ex num. 43. Vivian. *prax. jurispatronat.* lib. 15. cap. 3. num. 116. cum seqq.

### Vers. Ceterum in Sacerdotiis.

De residentia Parochi, & aliorum, quibus 73 est animarum cura commissa, & quomodo debeant residere, ut ministerium suum impleant, fuse

fuse agit Barbosa de *offic. Paroch. part.* 1. cap. 8. Hurtad. *sup. lib.* 3. Garcia d. cap. 2. à num. 16. Armendar. *num.* 121. cum seqq. Vivian. à num. 97. D. Fraff. cap. 9. & alii, quos cumulat Barbosa *Collect.* *Trident. sess.* 23. cap. 1. de *reformatione*, num. 1.

74 Residendi obligatio Parochis, ac cæteris, quibus cura animarum incumbit, à Jure Divino descendit, ut colligitur aperte ex Trident. *sess.* 23. de *reformat. cap.* 1. ubi ita habetur: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus.* Quod observat ibi Barbosa cum pluribus num. 3. Garc. n. 16. Hurtad. *dist. lib.* 3. resol. 3. à num. 7. Trullench in *Decalog. lib.* 4. cap. 1. dub. 8. numer. 7. Ceval. *comm. cont. commun. quest.* 585. D. Fraff. d. cap. 9. n. 1. & 11. Licet autem nequeant per vicarios ministrare, ut se Parochi à residentia excusent, præsentis tamen non prohibentur per alios idoneè parochialia munera obire, nisi industria proprii Parochi desideretur, prout resolvit cum aliis D. Fraff. num. 4. cui assentitur disputatione præmissa, Hurtad. *lib.* 3. resol. 4. per tot. ac prænotatur supra n. 12.

75 Queritur num consuetudine introduci possit, ut Parochus non residens fructus Beneficii percipiat, si per Vicarium idoneum muneri suo sufficienter satisfaciat? Ad cujus resolutionem inquirere opus erit; an talis consuetudo Divino Juri deroget? Et negativè respondendum est; nam etfi residentia Juris Divini censeatur, juxta communem, pœna tamen amittendi fructus Pontificio irrogatur; unde consuetudo concedens fructus interservienti per substitutum Jus Divinum non abrogat, sed Canonicam pœnam injungens non residentibus. Hurtad. de *resident. lib.* 3. resol. 7. num. 6. & 7. Sic furtum, adulterium, & homicidium, tametsi Jure Divino, ac naturali veniant, legibus tamen humanis pro his criminibus irrogantibus pœnas consuetudo poterit derogare; sæpe enim aliquæ in desuetudinem abire solent, per quod Jus Divinum, seu naturale non infringitur, nisi ex hoc aliàs delicta illa manerent impunita. Unde Garcia de *benefic. part.* 3. cap. 2. num. 139. inquit pœnam privationis beneficii ipso jure propter non residentiam in desuetudinem abiisse.

76 Hæc adeò vera sunt, ut quamvis eadem lex prohibeat & puniat, per consuetudinem tamen seu desuetudinem possit quoad pœnam derogari, vim quoad prohibitionem retinens, ut docet Pat. Suar. de *legib. lib.* 7. cap. 19. n. 3. omnino videndus. Nec lex erit inanis pœna sublatà, quia quoad forum internum astringit, & in externo arbitraria succedit ordinaria abolitã. Azeved. in l. 7. num. 101. tit. 11. lib. 8. *Recop.* Ex quibus convincitur, quod si consuetudo remitteret pœnam amissionis fructuum Parochis non residentibus, non contraveniret, nec derogaret legi divinæ residentiam præcipienti, præsertim cum non residentes aliter coercentur. Trident. *sess.* 23. de *reformat. cap.* 1. Ideo ex hoc damnari non debet. Illa verò consuetudo juri divino opponeretur, nec sustineri posset, quæ liceret extra propriam Ecclesiam animarum Pastoribus residere. Hurtad. de *resol.* 7. num. 2. 6.

77 Verumtamen si consuetudo vigeret, ut non residens Parochus fructus perciperet, ut irrationalis rejici deberet, quæ potius esset corruptela, ex his quæ D. Covar. perpendit; cederet enim in Ecclesiarum injuriam, quæ ceu viduæ incultæ jacerent; ac detrimentum spirituale gregis, qui à proprio pastore derelictus, perniciosè erraret:

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

nec supplebit æquivalenter substitutus pro illo, quia mercenarius est, juxta illud Joan. cap. 10. vers. 13. Trident. d. cap. 1.

### Ibi: Nec tamen infrior aliquot ex causis.

Præfato capite primo Tridentini exprimitur, 78 quo tempore curam animarum habentes à residentia possint excusari, & quibus de causis liceat eis ultra tempus permissum de licentia Superioris non residere, quæ sunt Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas, de quibus Barbosa cum aliis *collect.* d. cap. 1. à n. 7. & de *potest. Episcop. allegat.* 53. à n. 6. Hurtad. *sup. lib.* 2. resol. 9. cum seqq. Trullench in *Decalog. lib.* 4. cap. 1. dub. 8. n. 2.

### Vers. Hi verò casus cautissimè.

Utrum Princeps sæcularis superiorem non re- 79 cognoscens valeat jus divinum de residentia hujusmodi interpretari, ut si urgeat Reipublicæ necessitas, disputat Hurtad. *ubi proxime*, resol. 17. qui negativam tenet sententiam.

### Ad Num. 10.

Cuilibet Ecclesiastico Beneficio pensum Divini 80 Officii annexum est, cap. *ult. de rescript. in* 6. cap. *ult. n.* 92. *dist.* Garc. de *Benefic. part.* 3. cap. 1. n. 1. Barbos. de *offic. Paroch. cap.* 10. n. 1. & *collect.* cap. *Dolentes, n.* 3. de *celebrat. Missar.* ubi plures. Quod si Beneficiarius omiseret absque justa causa, lethalem culpam contrahit. Barbosa n. 31. Garc. cum aliis n. 2. Quod limitatur si Beneficium conferatur ob aliquid speciale ministerium; ut docenti Grammaticam, Sacristæ, & similibus, qui recitare Horas Canonicas stricti non sunt Sanch. *Consil. Moral.* lib. 2. cap. 2. dub. 58. n. 2.

Sed quæstio est, an qui non recitant, fructus 81 restituere teneantur? Et seclusa constitutione Lateranensis Concilii (de quo inferius,) variae extiterunt opiniones, quarum meminit D. Covar. *hic*, Gregor. *Lop. in l.* 34. *glos.* 2. tit. 6. p. 1. Garc. à num. 8. Sanch. *dub.* 81. qui negativam tenet, ac probat. At in Lateranensi Synodo sub Julio II. inchoata, & sub Leone X. absoluta, de fructuum restitutione cautum est ita: *Statuimus quoque, & ordinamus, ut quilibet habens Beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses, obrento Beneficio, Divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissionis recitationis Divini Officii, & temporis; sed eos tanquam injustè perceptos in fabricas hujusmodi Beneficiorum, vel pauperum elemosynas erogare teneatur.* Quomodo autem pro rata fructuum restitutio fieri deberet, cum Beneficiarius non integrum Officium sed aliquas horas prætermisit, Pius V. declaravit in hæc verba: *Statuimus, ut qui horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes Beneficii, seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui verò Matutinam tantum dimidiam; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui harum singulas, sextam partem fructuum ejusdem diei amittat.*

De hac fructuum restitutione pluribus egit 82 Garcia d. cap. 1. ex numer. 5. Sanch. *sup. dub.* 82. Trullench in *Decal. lib.* 1. cap. 7. dub. 24.

P Bar.

Barbosa d. cap. 10. à num. 31. Hurtad. de resi-  
dent. lib. 5. resol. 9. Menoch. de arbitrar. cas. 429.  
ex numer. 4. apud quos plurimi. Ex illis obser-  
vare oportet, quod Beneficiarius absque culpa  
non recitans publice oblivionem, vel qui Bre-  
viario caret, ad fructuum restitutionem non ten-  
etur, cum amissio illorum sit pœna; quæ pec-  
catum supponit Sanch. dub. 86. Azor. Inst. Moral.  
lib. 10. cap. 14. quest. 7. Garc. num. 16. Trullench  
num. 19. Sed si Beneficiarius tantam alicujus horæ  
partem intermittat, ut ad mortale peccatum im-  
putetur omissio, an pro rata fructus restituere debeat,  
controvertitur. Affirmat Castr. Palao tom. 2. disp.  
2. punct. 7. num. 5. Trullench num. 10. in fin. Ne-  
gat Diana part. 4. tract. 4. resol. 220. & alii, quibus  
accedere videtur Barbosa num. 31. vers. Sed quid si  
Parochus. Prior sententia probabilior videtur, ea  
potissimum ratione, nam omissio, quæ con-  
stituit Beneficiarium Dei inimicum, ac pœna æterna  
dignum, ad fructuum amissionem sufficiens debet  
judicari, ut aliud agens inquit Hurtad. d. resol. 9.  
subresol. 3. num. 8. Unde Pat. Suar. lib. 4. de Hor.  
Canon. cap. 30. num. 13. hanc statuit regulam, ut  
quoties ommissio actus externi recitandi est morta-  
liter peccaminosa oriatur obligatio restituendi, non  
verò quando est tantum venialis, ita etiam si lingui-  
lis partibus Officii notabilis, & magna pars fru-  
ctuum respondeat, non sit obligatio restituendi.  
Quem refert, ac sequitur Hurtad. n. 9. 10.

83 Præterea in disputationem adducitur, utrum se-  
mestre Lateranensi Concilio præscriptum, ut Be-  
nificiarius propter ommissam Divini Officii reci-  
tationem fructus non restituat, computetur à die  
collationis, vel possessionis? Quidam ab obtento  
Beneficio sex menses numerant, ut Navarr. in Ma-  
nual. de Hor. Canon. c. 7. n. 29. Garcia d. c. 1. n. 92.  
Hurtad. d. resol. 9. subresol. 10. n. 1. & alii, quos  
referunt. Adversum eos à capta possessione seme-  
stre currere, opinatur communi Theologorum  
Schola, quos copiose congerit, & sectatur Bar-  
bosa de Offic. Paroch. c. 10. n. 6. & quamquam hæc  
sententia benigna appareat, quæ cum de pœnis  
infligendis agitur, debet amplecti, l. penult. de  
pen. c. in penis 49. de reg. jur. in 6. cum similibus  
quæ expendi supra, lib. 2. c. 9. n. 22. oppositam ta-  
men veriorum existimo, quæ cum favorem Reli-  
gionis, & observantiam divini cultus respiciat,  
odiosa haberi non debet, etsi pœnam pecuniariam  
iroget ad coercendam Ecclesiasticorum negligenti-  
am.

84 Ultimò animadvertendum, quod si Parochus ob  
recitationem horarum prætermittam teneatur resti-  
tuere fructus, non sunt omnes computandi, ut  
pro rata reddat, sed illi tantum, qui Divino Offi-  
cio prudentis viri arbitrio responderint, cum Para-  
chus alia obeat munia mercede digna, de quo Barbo-  
sa d. c. 10. n. 33. Hurtad. d. resol. 9. subresol. 1. ubi  
latissimè.

## SUMMARIUM.

- 1 Nullus vendere, aut alium inire contractum, nisi  
ob publicam causam compelli potest.
- 2 Ubi publica necessitas, vel utilitas postulat, priva-  
ti coguntur res proprias alienare.
- 3 Coactò vendere justum rei pretium persolveri debet  
absque dilatione: & quid si Respublica pecu-  
niam non habuerit.
- 4 Qui necessaria ad victum vendenda exponunt, ne-

queunt ea justum pretium exhibentibus dene-  
gare, quod per Magistratum taxari poterit.

5 Advocatus pœnis compelli potest, ut litigantibus  
patrocinetur. Quod ampliatur, de declaratur.

6 Artem, vel officium publicè exercens, constri-  
ngi poterit, ut mercedem reddentibus ministeri-  
um suum exhibeat.

7 Quid de publica meretrice, & n. 8.

9 Meretricem rapiens, aut violenter cognoscens, qua-  
liter puniatur.

10 Quod dicatur pretium legitimum: consistit in in-  
divisibili, & pro qualibet læsione competit actio.

11 Quomodo id pretium in indivisibili consistat.

12 Parentibus in egestatem lapsis vendere filios an  
sit permissum, & n. 13.

14 Filius venditus à patre propter famis necessita-  
tem, an de Jure Civili fieret verus servus  
emertis? & n. 15.

16 Verbum Sanguinolentus, positum in l. fin. C.  
de patr. qui fil. diltax. Quid significet.

17 Jure naturali non solum vendere, sed & pignori  
dare filios utrique parenti ob gravem necessi-  
tatem licet. Quid Jure Civili, & nostro Re-  
gio, ibid.

18 Utrum parentibus liceat filios vendere, aut pigno-  
ri dare ex alia gravissima necessitate, præter  
famem, & n. seqq.

21 De filio clerico, ac conjugato, num possint urgen-  
te fame, per patrem vendi, aut pignori?

22 Quid de emancipato? ubi & de filia respectu  
matris, ibid.

23 Cum parens vendit filium propter necessitatem  
legitimè, efficitur jure natura irrevocabiliter  
servus emptoris: non sic Jure Civili.

24 Parens qui filium distraxit necessitate compulsus,  
num possit in utroque foro acceptam redde-  
re quantitatem, ut redimat venditum.

25 Divites qualiter cogi possint ad erogandas pau-  
peribus elemosinas, & n. 26.

27 Divites quando debeant in foro conscientie sub-  
venire indigentibus, remissive,

28 Dives an satisfaciat obligationi succurrendi ege-  
nis, pecuniam mutans.

29 Merces vendere carius exteris, & viatoribus,  
quam loci incolis, minimè permittitur.

30 Limitatur.

31 Quod compellendos venditores, ut plures non ven-  
dunt exteris, jurisdictio Ecclesiastica (ad  
quam cumulativè de jure spectat) consuetudine  
tollì poterit, si Magistratus laici negligentes  
non sint: & quid in praxi servetur.

32 Incola tempore egestatis sunt proponendi forensi-  
bus in emptione tritici ex agris oppidi sui per-  
cepti.

33 Habent etiam jus retractus pro vicinalibus ex-  
tero venditis sub tempore sterilitis, & famis.

34 Colonus an teneatur fructus fundi potius domino,  
quam extraneo vendere? & n. 35.

36 Emphyteuta, & vassallus num cogi possint  
fructus ex re emphyteutica, vel feudali domi-  
no directi domini vendere potius, quam aliis  
pro eodem pretio?

37 Dominus fundi ut præferatur alii fructuum emp-  
tori, idem pretium debet numerare, licet  
sit excessivum: quod limitatur.

38 Quid si civis retrahat frumentum extero vendi-  
tum, an debeat pretium excessivum etiam  
ultra taxam reddere primo emptori? & n.  
39. 40. & 41.

42 Religionis, ac pietatis favore ut res proprias  
vendat aliquis jure compelli potest.

43 Ecclesia an vendere compellatur favore alterius?  
Et

Et an coactus vendere Religionis gratiâ ga-  
bellam debeat?

44 Propter publicam utilitatem privatus constri-  
ngitur vendere res suas.

45 Non licet sic edificare, ut interiora monasterio-  
rum ex privatorum aedificiis prospici queant.

46 Si quis ingredi proprium fundum non valeat,  
nisi per alienum, hujus dominus cogitur ven-  
dere servitutem ad transitum. De intellectu  
legis Si quis sepulchrum, de religiof. ac  
sumptib. funer. remissive, ibid.

47 Servo alieno si legetur libertas, dominus eum  
vendere non compellitur; secus si communi  
unus ex dominis libertatem concesserit.

48 Jure nostro Regio dominus tenetur servum Mau-  
rum vendere ut Christianus à captivitate redi-  
matum.

49 Habens domum communem, partem suam ven-  
dere constriungitur, si socius in ea Ecclesiam,  
vel aliud aedificium pium velit construere.

50 Propter utilitatem, ac decorum civitatis plura  
cum privatorum præjudicio jure sunt constituta.

51 Utrum licet amicum pro libito aedificia civita-  
tis, seu aedes altius tollere etiam cum vicinorum  
incommodo? & n. 52.

53 Et quid jure nostro Regio.

54 Princeps compellere subditos potest, ut proprias  
aedes vendant pro constructione, vel ampli-  
tatione Ecclesie, seu monasterii, sicut ob publi-  
cam utilitatem.

55 Principi non permittitur res subditis adimere,  
etiam justo pretio reddito, nisi ex rationabili  
causa.

56 Magistratus jure cives cogere valet, ut proprias  
aedes, vel alia aedificia justo pretio vendant  
pro constructione Ecclesie Cathedralis, aut  
Parochialis, vel pro ampliacione necessaria.  
Quod ampliatur ad quamlibet Ecclesiam, ad-  
huc non parochialem, num. 58.

57 Ubi necesse non est, quod Ecclesia aedificetur, aut  
extendatur, nequit privatus cogi ad venden-  
das possessiones suas per Magistratus, sed Prin-  
cipis desideratur auctoritas.

59 Limitatur si ex venditione non grave detrimen-  
tum, sed leve dominus senserit.

60 Ex variis causis præter jam explicitas dominus  
res proprias vendere compellitur, ut servum,  
aut ancillam, propter servitium, aut introductio-  
nem ad delinquendum.

## CAPUT XIV.

1 Postquam jus gentium dominiorum distinctio-  
nem introduxit, l. Ex hoc jure de just. & jur.  
quisque in rebus suis est moderator, & arbiter,  
l. In re mandata 21. C. mand. ubi Barb. cum pluri-  
bus in collect. num. 2. ita ut nemo regulariter ad dis-  
ponendum de illis ullo modo compelli possit. Vela  
dissentat. 17. n. 34. ubi alii. Hinc provenit, quod  
non liceat cogere dominium, ut vendat, etiam  
oblato justo, aut exorbitante pretio. Greg. Lop.  
in l. 3. gloss. 1. tit. 5. p. 5. Sanch. Consil. Moral.  
lib. 2. cap. 4. dub. 27. num. 14. Molin. de primogen.  
lib. 1. cap. 26. n. 8. vers. Quod adeo, Cujac. observat.  
lib. 27. cap. 9. D. Fraff. de Regio patron. Ind. cap. 84.  
n. 68. Azeved. in l. 1. n. 21. tit. 25. lib. 5. Recop.  
Mathienz. in ead. l. gloss. 9. n. 1. Ant. Fab. in ration.  
l. Imperatores, de contr. empt. Pichard. in §. Non  
solum, n. 10. Inst. de legat. Surd. de aliment. tit. 8.  
privileg. 94. num. 1. præter eos, quos congerunt  
D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

Barbosa collect. l. Invitum, n. 2. C. de contr. empt.  
& Hermof. in d. l. 3. partit. n. 1. Idem procedit in  
permutatione, locatione, ac cæteris contractibus.  
Surd. n. 2. Vela ubi sup. Nec Princeps valet, nisi  
ob publicam causam, subditos ad contrahendum  
astringere. Peregrin. de jur. fisc. lib. 6. tit. 4. n. 44.  
Gratian. discept. cap. 149. n. 32. Alfar. de offic. fisc.  
gloss. 34. n. 62. de quo perillustre habetur testimo-  
nium Reg. lib. 3. c. 21. vers. 2. de Naboth tenente  
vendere Regi vineam suam.

Alit publica utilitate, vel necessitate exigente,  
jus privatorum cedit, qui vendere res proprias justo  
pretio tenentur; nam subditi, eorumque bona po-  
testatibus publicis subsumunt quantum, servata æqui-  
tate, bonum commune efflagitat, Sic P. Molin. de  
just. & jur. disp. 341. n. 1. Ant. Gom. variar. lib. 2.  
cap. 2. num. 51. Gail. lib. 2. observat. 56. à num. 1.  
Cancer. variar. part. 1. cap. 13. num. 131. & 133.  
Aviles in cap. 42. Prator. verb. Varas, num. 8. D.  
Fraff. num. 65. Surd. num. 4. Morla Empor. Jur.  
tit. 9. q. 1. n. 4. Cevall. comm. cont. comm. q. 906. ex  
num. 4. & alii plures apud Hermof. sup. num. 9.  
& Barbos. in d. l. Invitum, num. 3. Utilitatem pu-  
blicam accipere debemus, quæ repicit ad bonum  
commune, ac Reipublicæ conservationem imme-  
diatè, & præcisè: non quæ versatur in augmento  
regii gazophylacii, aut publici aerarii; nam etsi  
hæc ditescere publice intersit, quæ Reipublicæ  
nervi censentur, l. 1. §. In causa, de questio. re-  
gulariter tamen hujusmodi causa non sufficit, ut  
subditi contrahere compellantur, nisi in casibus jure  
permisissis, quorum meminit Alfar. sup.

## Ibi: Illud equidem præfatus.

Vendenti ex causa publica coactò justum pre-  
tium numerari debet, l. 2. tit. 1. p. 2. l. 31. tit. 18  
part. 3. P. Molin. num. 2. Gregor. Lop. in d. l. 2.  
gloss. 23. Gratian. n. 28. & 29. Surd. n. 3. Cevall.  
num. 8. Cujac. d. cap. 9. Hermof. num. 52. & gloss.  
4. num. 1. De Fraff. num. 69. Barbosa n. 14. Morla  
n. 8. & cum aliis prænotatur supra, lib. 2. cap. 3. n. 43.  
Pretium statim venditori tradendum est, qui de eo  
fidem habere non tenetur, nisi Respublica laboreet  
pecuniam egestate. Greg. Lop. sup. Barbosa n. 16.  
Gratian. n. 25. D. Fraff. n. 66. Hermof. n. 55. &  
56. Sed si absit spes solvendi pretium ad breve tem-  
pus absque incommodo notabili venditoris, pecu-  
nia mutua exigì debet ab omnibus de civitate, ut  
pretium domino reddatur, qui etiam pro rata con-  
tribuet. Bobadill. cum aliis Politic. lib. 3. cap. 3.  
n. 18.

## Ad Num. 1.

Si quis res ad alimenta necessarias vendendas  
exponat, etiam non instante eorum inopia, cogi  
per Magistratus poterit, ut ipsas justum pretium  
pendentibus distribuat. Surd. num. 6. Aviles in cap.  
17. Prator. verb. A razonables precios, num. 7.  
Hermof. cum aliis num. 83. Morla num. 12. Bobad.  
d. lib. 3. cap. 4. n. 66. Didac. Perez in l. 2. tit. 23.  
lib. 2. Ordinam. ad fin. vers. Tertius casus, Barbosa  
collect. l. 1. n. 4. C. de Episcop. Audient. Azeved.  
in l. 13. num. 20. tit. 9. lib. 3. Recopil. quod limitat  
Barbosa quoties justam excusationis causam osten-  
derit venditor, ut si familiaræ cibaria conservare de-  
sideret. Nec autem per excessum pretii emptores  
gravari, aut repelli contingat, illud Magistratus  
statuere poterit. P. Molin. disp. 341. num. 1. & alii  
ex nuper memoratis. Juri nostro Regio specialiter  
iter agentibus prospectum est, quibus licet  
propria